

RYSZARD MAŁOWIECKI

Stowarzyszenie Historyków Sztuki Oddział w Warszawie
<https://orcid.org/0000-0003-1518-2399>

Osoby muzykujące na północnym Mazowszu (XIX w.)

Przedstawiony materiał obejmuje pochodzące z XIX w. informacje dotyczące osób zajmujących się na północnym Mazowszu tzw. muzykowaniem, rozumianym jako zajęcie amatorskie, jak i zawodowe. Dotyczyło to zarówno muzykowania w różnych kapelach, jak i pracy w kościołach w charakterze organistów. Zdaniem autora warto odnotować te informacje w *Słowniku Muzyków Polskich*.

Słowa kluczowe: muzycy, „muzykusi”, północne Mazowsze, XIX w.

Musicians in Northern Mazovia in the 19th Century

Abstract: The presented material includes information from the 19th century regarding amateur and professional musicians. This concerned both playing music in various bands and working in churches as organists. According to the author, it may be worth recording this information in the Dictionary of Polish Musicians.

Keywords: musicians, northern Mazovia, 19th century

W trakcie zbierania materiałów źródłowych (na tematy zupełnie niezwiązane z muzyką) autor natrafił na przekazy notujące muzyków oraz „muzykusów”. Informacje pochodzą z akt metrykalnych parafii rzymskokatolickich w: Ciechanowie, Ciekusynie, Czernicach Borowych, Gliniojecku, Gromadzyniu, Koziczynku, Krasnem, Kraszewie, Lekowie, Małużynie, Mławie, Pałukach, Przasnyszu, So-

chocinie, Sońsku, Strzegowie, Sulerzyżu, Węgrze, Wojnówce, Zeńboku, Zielonej (gm. Krasne) oraz parafii ewangelickiej w Przasnyszu. Informacje zaczerpnięte z innych przekazów wykazano oddzielnie. Niekiedy zapisy były bardzo niewyraźne, niezbyt czytelne, przez co wątpliwe – zaznaczano to znakiem zapytania. W znacznej mierze wymieniano tu osoby ze wsi lub małych miast, a więc zapewne nieznane, dotychczas niewystępujące w publikacjach. Być może mieli oni niewielkie kompetencje, ale chyba warto odnotować ich istnienie.

- Anisimow Wasilij** – notowany w 1867 r. w Mławie jako muzykant, podoficer pułku Niżowskiego (tu czasowo stacjonującego).
- Barski Szymon Tadeusz** – muzykus, urodzony ok. 1808 r. w Rzy, syn Gabriela, w roku 1834 żenił się w Zeńboku, gm. Regimin.
- Bliziński Józef** – urodzony ok. 1845 r., organista notowany w latach 1879, 1880 w Świętym Miejscu (gm. Przasnysz).
- Bojarski Wojciech** – urodzony ok. 1827 r. w Przasnyszu, syn Rocha. Organista notowany w latach 1853–1856 w Bartnickim Borku (obecnie Święte Miejsce, gm. Przasnysz).
- Bryl Jan** – muzykant, urodzony ok. 1856 r., był w Kołaczkowie (gm. Opinogóra) w roku 1898.
- Burgemajster August** – urodzony ok. 1819 r., organista notowany w latach 1857–1862 w Świętym Miejscu (gm. Przasnysz).
- Chęcieński Stanisław** – urodzony ok. 1776 r., organista notowany w 1809 r. w Malużynie (gm. Głinojeck).
- Chmielewski Franciszek** – urodzony ok. 1820 r., organista, w latach 1863–1867 notowany w Świętym Miejscu (gm. Przasnysz).
- Ciarkowski Antoni** – urodzony ok. 1830 r., organista w Sulerzyżu (gm. Głinojeck), powstaniec styczniowy, poległ 12 III 1863 r. w bitwie pod Rydzewem.
- Cichocki vel Cichowski Adam** – urodzony ok. 1814 r., organista notowany w Wojnówce (gm. Wiśniewo) w latach 1836–1858.
- Cichowski Piotr** – urodzony ok. 1784 r., organista w latach 1812–1815 notowany w Wojnówce (gm. Wiśniewo).
- Czajkowski Franciszek** – organista w 1826 r. w Bońkowie Kościelnym (gm. Radzanów), a w 1845 r. w Żurominku Kapitulnym (gm. Wiśniewo).
- Czajkowski Stefan** – urodzony ok. 1780 r., organista zmarły 9 II 1825 r. w Malużynie (gm. Głinojeck).
- Czarnowski Leopold** – profesor (tak go określono) Muzycznego Instytutu w Warszawie, urodzony ok. 1842 r. w Brześciu Kujawskim (s. Józefa i Marianny Szymańskiej), zaślubił w Pałukach (gm. Opinogóra) w dniu 11 X 1871 Marię Brzeską (c. Maksymiliana). Maksymilian Brzeski, pochodzący z Wielkopolski, był rządcą dóbr opinogórskich, następnie dóbr Krasne, a w 1871 r. właścicielem majątku Kobylin, parafia Pałuki.

Drozdalewicz Franciszek – urodzony ok. 1792 r., notowany w Mławie jako muzykus w 1820 i 1822 r., a w roku 1826 jako primier muzyki. Rok później określony jako obywatel, a w 1828 r. jako rolnik (!); zm. w Mławie 27 III 1832 r. jako obywatel.

Drzewiecki Szymon – działał w zasadzie w Mławie. Urodzony ok. 1797 r. w Pradze jako syn Franciszka, w roku 1835 mieszkającego w Warszawie. Najpewniej chodziło nie o Pragę czeską, a o dzisiejszą część Warszawy. W 1835 r. notowany (żenił się z Joanną Olszewską) jako nauczyciel muzyki, a dwa lata później jako artysta muzyk i jeszcze rok później jako muzykus. W sierpniu 1839 r. pisano, że jest wirtuozem muzyki w Warszawie, aczkolwiek przybył do Zawad Młyną (gm. Iłowo), własności teścia. W roku 1844 był w Mławie metrem muzyki, a w 1852 r. nauczycielem śpiewu w tutejszej szkole powiatowej. Podobnie później – w 1855 r. profesor muzyki, a w 1866 r. profesor śpiewu i muzyki.

Frydych Jan Karol – urodzony ok. 1764 r., w 1808 r. określony jako metr muzyki w dworze w Kołozębju koło Sochocina. Warto może wspomnieć, że za żonę miał szlachciankę (Agnieszka Majkowska).

Gawroński Teofil – urodzony ok. 1864 r., latem 1900 r. kapelmajster Aleksopolskiego pułku piechoty w Bartnikach (gm. Przasnysz), był tu wielki letni obóz wojskowy.

Głowacki Piotr – urodzony ok. 1826 r., żył w 1860 r. w Strzegowie jako muzykant.

Golnik Leopold – urodzony ok. 1846 r., ewangelik. Notowany w Woli Wodzyńskiej (gm. Ojrzeń) w 1878 r. jako były wojskowy muzyk, a w tym czasie wyrobnik.

Gostkowski – urodzony ok. 1836 r., organista w Klukowie (gm. Świercze), powstaniec styczniowy, poległ 12 III 1863 r. w bitwie pod Rydzewem.

Grącki Antoni – organista, urodzony ok. 1823 r., w roku 1873 w Czernicach Borowych (gm. loco) jako jeden z dwóch (!).

Grędziński Franciszek – urodzony ok. 1766 r., jako muzykus był świadkiem chrztu w Mławie w roku 1822.

Heinz Dominik – muzykus, urodzony ok. 1807 r. w Schneidemil pod Pragą. Zmarł w Mławie 26 XII 1847 r. Zapewne był tu przejazdem.

Hopke Juliusz Fryderyk – urodzony ok. 1869 r. w mieście Tomaszew (?), syn Augusta, ewangelik. W roku 1893 w Przasnyszu żenił się jako tu zamieszkały muzykant ochotnik (dobrowolny zaciąg) – najpewniej w 30 Połtawskim pułku piechoty.

Jankowski Adolf – urodzony ok. 1865 r., muzykant, był świadkiem w Ciechanowie w roku 1891.

Januszewski Jan – urodzony ok. 1832 r., organista w Opinogórze w 1862 r.

Kołąkowski Jan – urodzony ok. 1800 r., muzykus pochodzenia szlacheckiego („urodzony”), mieszkający w roku 1833 w Rutkach Szczepankach (gm. Ciechanów).

- Kořakowski Wojciech** – urodzony ok. 1800 r., muzykant pochodzenia szlacheckiego („urodzony”), zamieszkały w 1841 r. w Rutkach Lenkach (gm. Ciechanów).
- Kořpaczeński Józef** – urodzony ok. 1806 r., syn Franciszka. Muzykant zmarły 21 III 1833 r. we wsi Przyrowa (gm. Ojrzeń).
- Lizak (?) Mieczysław** – urodzony ok. 1857 r. W roku 1889 muzykant wojskowy w Ciechanowie. W tym czasie w Ciechanowie jeszcze stacjonował 23 Niżowski Pułk Piechoty.
- Maternowski Kajetan** – organista, urodzony ok. 1843 r., w roku 1873 w Czernicach Borowych (gm. loco) jako jeden z dwóch (!).
- Mieszkowski Mateusz** – urodzony ok. 1774 r., pochodzenia szlacheckiego („urodzony”). Notowany w Ciechanowie – w 1816 r. jako kapelista, w 1819 r. jako muzykant, na pokomornym (nie miał domu), a w 1825 r. jako muzykus. Z kolei w 1824 r. pisany jako kapelmajster w Mieszkach Wielkich (gm. Ciechanów), mieszkający tu na pokomornym.
- Mikiewicz Jan** – urodzony ok. 1838 r. w Opinogórze Górnej, syn Józefa. W 1880 r. mieszkał w Skrobocinie (gm. Sońsk), notowany jako szewc i „zapasowy” (rezerwa wojska) muzyk.
- Mydłkowski Franciszek** – urodzony ok. 1815 r., organista w 1862 r. w Koziczyńku (gm. Regimin).
- Narwiński Stanisław** – urodzony ok. 1746–1750 r. (różne przekazy). W roku 1810 jako dyrektor szkoły w Krasnem, w roku 1818 tu jako muzyk. Zmarł w Krasnem 28 I 1825 r. Pisany też jako „urodzony”, a więc uważany za szlachcica.
- Nowi Wincenty** – urodzony ok. 1808 r., był w roku 1866 metrem muzyki w Glinojeku, a siedem lat później nauczycielem muzyki w dworze w Zeńboku (gm. Regimin)¹.
- Nowowiejski Jan** – urodzony ok. 1792 r. w Luberadzyku (gm. Ojrzeń), syn Ludwika. Jako muzykus zmarł 14 XI 1842 r. w Małużynie (gm. Glinojek).
- Paczkowski Franciszek** – urodzony ok. 1818 r., muzykant notowany w 1849 r. w Sochocinie, ale jako zamieszkały w Suradowidach (w Prusach?), a więc wędrowny.
- Pajkowski Antoni** – urodzony ok. 1773 r., organista w latach 1808–1816 w Kraszewie (gm. Ojrzeń).
- Piechocki Tomasz** – urodzony ok. 1831 r., w roku 1891 muzykant zamieszkały w Ciechanowie.
- Proczek Ottokar Bretysław Waćław** – poddany austriacki, urodzony ok. 1872 r. w Dreźnie, syn Adolfa. W roku 1895 wolno najemy trębacz 16 Głuchowskiego Pułku Dragonów w Ostrołęce, żenił się w Węgrze (gm. Czernice Borowe).
- Prohazka Waćław** – urodzony w Niestynie (?) w Czechach, ok. 1809 r., syn Macieja. W roku 1838 pisany jako artysta muzyk z Warszawy, bierze ślub w Mławie.

¹ B. Bielasta, *Historia gminy Regimin*, Ciechanów–Regimin 2017, s. 614.

- Siemiński Maciej** – organista, urodzony ok. 1793 r., w roku 1827 notowany przy kaplicy w Chotumiu (gm. Ciechanów).
- Skłodowski Remigiusz** – urodzony ok. 1776 r., organista w roku 1838 w Świętym Miejscu (gm. Przasnysz).
- Sobecki Józef** – urodzony ok. 1836 r., w roku 1871 nauczyciel muzyczny w Pułtusku.
- Stępień Ludwik Bartłomiej** – urodzony ok. 1875 r., muzykant (najpewniej wojskowy) w 1900 r. w Bartnikach (gm. Przasnysz).
- Strusiński Jan** – urodzony ok. 1802 r., jako metr muzyki był w Szulmierzu (gm. Regimin) w roku 1841.
- Stusiński Aleksander** – urodzony ok. 1865 r., muzyk mieszkający w Przasnyszu w roku 1905.
- Szmidt/Schmidt Wilhelm** – urodzony ok. 1770–1778 r. (różne zapisy), notowany w Przasnyszu jako: w 1808 r. muzyk, w 1809 jako muzyk przy żandarmach, w 1811 r. jako kapelista, w 1814 r. jako żandarm (!), w latach 1820–1823 ponownie kapelista, a w roku 1824 jako rolnik (!).
- Szmieliński Bartłomiej** – urodzony ok. 1836 r., w latach 1863–1864 muzykant w Wierzbowie (gm. Opinogóra).
- Szrejter (?) Franciszek** – urodzony ok. 1865 r., w roku 1905 trębacz w Przasnyszu. Może wojskowy?
- Tomaszewski Mateusz** – urodzony ok. 1780 r., notowany w Mławie jako muzykus w 1822 r.
- Waszkowski Ludwik** – urodzony ok. 1809 r., w roku 1842 muzykant we wsi Dębinki (gm. Nasielsk).
- Wiśniewski Kacper** – urodzony ok. 1760–1766 r., organista w Zielonej (gm. Kraśne), notowany w latach 1809–1830.
- Zaręba Bartłomiej** – urodzony ok. 1765 r., w roku 1816 notowany w Ciechanowie jako kapelmajster i kapelista. Z pochodzenia szlachcic.

Oddzielnie należy wymienić muzyków w Bartnikach (gm. Przasnysz), niechybnie tworzących zespół utrzymywany przez tutejszego dziedzica Antoniego Zielińskiego h. Świnka. Tenże uważany był za oryginała niezwykle żyjącego, do tego także zaliczano utrzymywanie „orkiestry”². Muzycy, przynajmniej niektórzy, byli tu z rodzinami.

- Barski Władysław** – urodzony ok. 1837 r. w Zeńboku (gm. Regimin), syn Jana, muzykant w Bartnikach, notowany w latach 1859–1861.
- Fogt/Focht (Togt?) Krzysztof** – urodzony ok. 1825 r., muzykant w Bartnikach notowany w latach 1855–1862.
- Hartmann Fryderyk** – urodzony ok. 1810 r. w Prusach, ewangelik. W latach 1854–1855 jako artysta muzyczny w Bartnikach.

² Zob. m.in. w: *Historia ludzi i miejscowości parafii Święte Miejsce*, Święte Miejsce 2018, s. 28.

Hartman Jan – urodzony ok. 1835 r., muzyk notowany w Bartnikach w 1859 i 1860 r.

Huch Anzelm – urodzony w Prusach, syn Jakuba. Muzykant w Bartnikach, zmarł 1 IX 1858 r. w szpitalu w Przasnyszu.

Makut Jan – urodzony ok. 1821 r., ewangelik. Jako muzykus notowany w Bartnikach w latach 1858–1861.

Michalski Ludwik – urodzony ok. 1822/1823 r. w Gdańsku, syn Jana. Ewangelik czasowo przybyły z Prus. Jako artysta muzyczny notowany w Bartnikach w 1854 r. i tu zmarł 9 XII 1858 r.

Zejdler Engelbert – urodzony ok. 1827 r. w Prusach. Jako muzykant zmarł w Bartnikach 26 VII 1855 r.

Poza wyżej wymienionymi warto poinformować, że wedle sumariusza dokumentów parafii w Krasnem z 1668 r. był zapis (na dobrach gołymińskich należących do Krasińskich) na utrzymanie w Krasnem, poza organistą, m.in. także siedmiu muzyków³. Nie wydaje się, by aż tylu muzyków miało uświetniać tylko nabożeństwa i zapewne tworzyli dworski zespół Dominika Krasińskiego. Niechybnie natomiast tylko przy kościele w Żurominie miało służyć, z zapisu Andrzeja Zamoyskiego z 1780 r., (poza organistą) dwóch kapelistów⁴.

Także inne przekazy tyczący **Friedricha Karola** – reklamującego się jako muzyk „kiedyś nadworny króla polskiego”, szukający pracy, będąc w 1814 r. w Guminie (gm. Dzierżążnia), a w 1816 r. w Mostowie (gm. Szreńsk)⁵.

Poza muzykami natrafiono na wzmianki o – jak pisano – organmistrzach (organmajstrach) niewspominanych w źródłowym dziele Wiktora Łyjaka⁶. Są to:

Ciężartowicz Jan – notowany w latach 1808–1815 jako mieszkaniec Humięcina Starej Wsi (gm. Grudusk). Pisano także, że był stolarzem, a więc może tylko pracował przy prospektach organowych.

Marcinkiewicz Jan – urodzony ok. 1828 r., a zmarły 5 XI 1858 r. w Mławie. Może był tylko organistą?

Sosnowski Felicjan – odnotowany w roku 1850 w Opinogórze Górnej. Może i on był tylko organistą?

Strużiński Edward – urodzony ok. 1815 r., notowany był w Mławie w latach 1857–1859 – może tylko organista?

³ Michał Marian Grzybowski, *Z archiwaliów diecezjalnych płockich XIX w. z. 7. Dekanat przasnyski*, Płock 2000, s. 59.

⁴ Archiwum Państwowe w Mławie, Akta hipoteczne powiatu ciechanowskiego i mławskiego, sygn. 2503, wykaz hipoteczny.

⁵ Dziennik Urzędowy Departamentu Płockiego 1814 r., nr 180 dodatek oraz Dziennik Urzędowy Departamentu Płockiego 1816 r., nr 280 dodatek.

⁶ Z. Łyjak, *Organy na Mazowszu w diecezji płockiej od XIV wieku do 1818 roku*, Płock 2005 oraz *Organy na Mazowszu w diecezji płockiej od 1818 do 1925 roku*, Płock 2008.

Warachowski (?) Marian – czasowo przebywający w 1830 r. w Strzegowie; być może „partacz” coś naprawiający w miejscowych organach.

Wymieniany przez Wiktora Łyjaka **Tomasz Sewerynowicz** był w roku 1827 w Ciechanowie – tu zmarła mu żona. W przypadku – także znanego – **Jana Szrajberta** (Szrejberta) donoszono, że w roku 1891⁷ był w Ciechanowie, co w opracowaniu W. Łyjaka było hipotetyczne i to odnoszone do roku 1892.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Archiwum Państwowe w Mławie, *Acta hipoteczne powiatu ciechanowskiego i mławskiego*, sygn. 2503, wykaz hipoteczny.

Literatura

Bielasta B., *Historia gminy Regimin*, Ciechanów–Regimin 2017.

Dziennik Urzędowy Departamentu Płockiego 1814 r., nr 180 dodatek oraz Dziennik Urzędowy Departamentu Płockiego 1816 r., nr 280 dodatek.

Grzybowski M.M., *Z archiwaliów diecezjalnych płockich XIX w. z. 7. Dekanat przasnyski*, Płock 2000,

Historia ludzi i miejscowości parafii Święte Miejsce, Święte Miejsce 2018.

Łyjak W.Z., *Organy na Mazowszu w diecezji płockiej od XIV wieku do 1818 roku*, Płock 2005.

Organy na Mazowszu w diecezji płockiej od 1818 do 1925 roku, Płock 2008.

Prasa

„Echa Płockie i Łomżyńskie” 1900 r., nr 39.

⁷ „Echa Płockie i Łomżyńskie” 1900, nr 39, s. 3.